

بررسی رابطه بین ویژگی‌های هیئت‌مدیره با عملکرد شرکت با نقش تعدیلی کمیته حسابرسی

کیهان آزادی^۱

مینا فرزانه^۲

نفیسه فلاح کریمی^{۳*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۳۰ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۰۸/۱۶

چکیده

تئوری نمایندگی نشان می‌دهد که شرکت‌های تحت حاکمیت خوب، نسبتاً بهتر از همتایان ضعیف خود هستند. با این حال، تئوری وابستگی به منابع نشان می‌دهد که یک هیئت‌مدیره با مدیران داخلی می‌تواند عملیات بهتری داشته باشد، بنابراین به عملکرد بهتر شرکت کمک می‌کند. این پژوهش به بررسی این موضوع می‌پردازد که آیا ویژگی‌های هیئت‌مدیره، کمیته حسابرسی و تشکیل کمیته حسابرسی با عملکرد شرکت مرتبط است یا خیر. پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی، تحلیلی و از نوع همبستگی می‌باشد. در مرحله جمع‌آوری، طبقه‌بندی و پردازش اولیه داده‌ها از نرم‌افزار Excel استفاده شده و آزمون فرضیه‌ها به کمک نرم‌افزار Eviews 10 صورت گرفته است. با مطالعه نمونه‌ای از شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶، دریافته‌ایم که بین تشکیل کمیته حسابرسی و همچنین پیچیدگی عملیات شرکت با عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با این حال، وجود رابطه معنی‌دار بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت تأیید نشد. به علاوه، نتایج نشان می‌دهند که نه اندازه کمیته حسابرسی و نه تشکیل آن، رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کنند.

واژگان کلیدی

ویژگی‌های هیئت‌مدیره، عملکرد شرکت، کمیته حسابرسی

^۱ استادیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران (ka.cpa2012@yahoo.com)

^۲ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران (farzaneh.mina@gmail.com)

^۳ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران (نویسنده مسئول: nafise.fallahkarimi@yahoo.com)

۱. مقدمه

امروزه حفظ منافع عمومی، رعایت حقوق سهامداران، ارتقای شفافیت اطلاعات و الزام شرکت‌ها به ایفای مسئولیت‌های اجتماعی از مهم‌ترین آرمان‌هایی است که بیش از گذشته، توسط مراجع مختلف نظارتی و اجرایی مورد توجه قرار گرفته است. تحقق این آرمان‌ها مستلزم وجود ضوابط استوار و سازوکارهای اجرایی مناسب است که مهم‌ترین آنان نظام راهبری بنگاه یا حاکمیت شرکتی است. حاکمیت شرکتی بیش از هر چیز حیات شرکت را در درازمدت هدف قرار داده است و در این راستا سعی دارد تا از منافع سهامداران در مقابل مدیران شرکت‌ها پشتیبانی و از انتقال ناخواسته ثروت میان گروه‌های مختلف و تضییع حقوق عموم و سهامداران جزء جلوگیری کند (شورورزی و همکاران، ۱۳۹۴).

هیئت‌مدیره نقش مهمی در حاکمیت شرکتی ایفا می‌کند و مسئول نظارت بر کیفیت اطلاعات گنجانده شده در صورت‌های مالی است. اعضای هیئت‌مدیره با اعمال کنترل بر رفتار مدیران ارشد می‌کوشند اقدامات آن‌ها را با منافع سهامداران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان هماهنگ کنند. (دیمیتروپولوس^۱ و آستریو^۲، ۲۰۱۰).

در حاکمیت شرکتی، هدف، برخورداری از یک هیئت‌مدیره مؤثر و کارا است و دستیابی به این هدف مستلزم ارزیابی خصوصیات هیئت‌مدیره است. اثربخشی هیئت‌مدیره در شرایط مختلف از قبیل اندازه و ترکیب آن بیان شده است. بنابراین رابطه بین ویژگی‌های هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت، توجه محققان دانشگاهی، قانون‌گذاران و ذینفعان مختلف از جمله بازارهای مالی را به خود جلب کرده است (بحری ثالث و همکاران، ۱۳۹۳).

همچنین کمیته حسابرسی در نظام راهبری شرکتی دارای جایگاهی اثربخش است و ضرورت وجود آن جهت نظارت بر فعالیت‌های سازمان در میان صاحب‌نظران حرفه‌ای و دانشگاهی مورد تأکید قرار گرفته است. با توجه به گستره وظیفه هیئت‌مدیره به‌خصوص در کسب‌وکارهای بزرگ و سازمان‌های چندملیتی، نظارت مستقیم بر تمام جنبه‌ها در عمل امکان‌پذیر نیست. به همین دلیل هیئت‌مدیره با تشکیل کمیته‌های فرعی و تفویض اختیارات خود، تلاش می‌کند مدیریتی اثربخش داشته باشد و ارزش سازمان را افزایش دهد. (محمد پور و شهرابی، ۱۳۹۳).

کمیته حسابرسی یکی از سازوکارهای نظارتی مؤثر برای بهبود کیفیت افشاء سیستم کنترل داخلی است که به کاهش هزینه‌های نمایندگی کمک می‌کند. ویژگی‌های کمیته حسابرسی از قبیل استقلال، اندازه، تعداد جلسات و تخصص مالی اعضای کمیته برای اثربخشی کمیته حسابرسی اهمیت زیادی دارند (لیسیک^۳ و همکاران، ۲۰۱۶).

بسیاری از پژوهشگران، نقش و تأثیر کمیته حسابرسی در بهبود کیفیت گزارشگری مالی، عملکرد اقتصادی و تأثیر آن بر ابعاد حسابرسی مستقل را بررسی کرده‌اند. نتایج این پژوهش‌ها نشان از تأثیر مثبت کمیته حسابرسی بر بهبود کیفیت گزارشگری مالی و ارتقاء عملکرد واحد اقتصادی دارد (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۶).

در این پژوهش قصد داریم به بررسی رابطه بین ویژگی‌های هیئت‌مدیره با عملکرد شرکت با نقش تعدیلی کمیته حسابرسی بپردازیم.

¹ Dimitropoulos

² Asteriou

³ LISIC

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

۲.۱. اهمیت نقش هیئت‌مدیره در شرکت‌ها

هیئت‌مدیره‌ها یکی از ارکان حاکمیت در شرکت‌های امروزی به شمار می‌روند که اغلب از آن‌ها به‌عنوان اهرم اجرایی اصول حاکمیتی شرکت و مسئول نظارت و سیاست‌گذاری در شرکت‌ها یاد می‌شود. اعضای هیئت‌مدیره اغلب توسط مالکان سهام انتخاب می‌شوند، درحالی‌که در برخی سیستم‌های حاکمیتی نوین، مجموعه نظرات کارکنان، نهادهای دولتی، سرمایه‌گذاران و عرضه‌کنندگان نیز در انتخاب آنان تأثیرگذار است (ثقفی و طالبی نجف‌آبادی، ۱۳۹۵). هیئت‌مدیره رکن مهمی در ساختار سازمانی هر شرکت است که محور ارتباطی میان سهامداران و مدیران تلقی می‌شود و به‌واسطه همین موضوع، ایفاکننده نقش مهمی در راهبری شرکتی است (دهین^۴ و همکاران، ۲۰۰۱).

هیئت‌مدیره برای نظارت بر مدیران و مشارکت در تصمیم‌گیری، نیازمند مهارت‌های متنوع از قبیل حسابداری، بانکداری، قوانین و مقررات و همچنین ویژگی‌های خاصی از قبیل استقلال، اندازه مناسب و غیره می‌باشد (سابلی^۵ و نور^۶، ۲۰۱۲).

۲.۱.۱. اندازه هیئت‌مدیره

در رابطه با تأثیر اندازه هیئت‌مدیره بر عملکرد شرکت دیدگاه‌های متفاوت و متناقضی وجود دارد. درحالی‌که گروهی بر این عقیده هستند که هیئت‌مدیره‌های کوچک‌تر کارایی بیشتری دارند، گروه دیگر با ذکر دلایل متعدد این ادعا را رد می‌کنند.

گرین^۷ (۲۰۰۵) به محدود بودن تعداد اعضای هیئت‌مدیره معتقد است و می‌گوید اندازه کوچک هیئت‌مدیره، بحث و تبادل‌نظر در خصوص مسائل و مشکلات شرکت را تسهیل می‌کند. هیئت‌مدیره‌های بزرگ‌تر، از قدرت کمتری برخوردارند. در این‌گونه هیئت‌مدیره‌ها، توافق و اجماع در رابطه با یک موضوع خاص بسیار دشوار است. همچنین هنگامی که هیئت‌مدیره از تعداد زیادی اعضا تشکیل شده باشد، مشکلات نمایندگی افزایش می‌یابد زیرا تعدادی از اعضای هیئت‌مدیره ممکن است به‌عنوان افراد بی‌منفعت عمل نمایند. یک هیئت‌مدیره بیش‌ازاندازه بزرگ توانایی ایفای وظایف خود به نحو احسن را ندارد و بیشتر در جایگاهی سمبولیک قرار می‌گیرد (هرمالین^۸ و ویسبک^۹، ۲۰۱۰). در گروه مقابل، (کیل^{۱۰} و نیکولسون^{۱۱}، ۲۰۰۳) اعتقاد دارند که هیئت‌مدیره بزرگ‌تر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیارتر است زیرا تعداد بیشتری از افراد کارهای مدیریت را تحت نظر خواهند داشت. (کریوگرسکی^{۱۲}، ۲۰۰۶) نیز مطرح می‌کند که اندازه هیئت‌مدیره به دو طریق موجب بهبود عملکرد شرکت می‌شود: ۱- نیاز بیشتر شرکت به ایجاد ارتباط با محیط بیرون شرکت؛ ۲- مسئولیت اجرایی بیشتر در شرکت‌ها.

۲.۱.۲. ساختار هیئت‌مدیره

از آنجا که مدیران غیرموظف اکثراً در سایر شرکت‌ها دارای سمت‌های اجرایی مدیریت یا تصمیم‌گیری می‌باشند، انگیزه بالایی برای کسب شهرت به‌عنوان متخصص امر تصمیم‌گیری و برخورداری از فرصت‌های شغلی بهتر در آینده دارند.

¹ Dehaene

² Sabli

³ Noor

⁴ Green

⁵ Hermalin

⁶ Weisbach

⁷ Kiel

⁸ Nicholson

⁹ Krivogorsky

عدم همسویی انگیزه مدیران برای استفاده از ثروت مالکان برای منافع شخصی خویش با انگیزه مدیران غیرموظف برای کسب شهرت، باعث بهبود نظارت بر مدیریت شرکت شده و کاهش هزینه‌های نمایندگی را در پی خواهد داشت (فاما^{۱۳} و جنسن^{۱۴}، ۱۹۸۳).

حضور مدیران غیرموظف در هیئت‌مدیره شرکت سنگ بنای حاکمیت شرکتی مدرن است و به بازار این علامت را می‌دهد که شرکت و مدیران اجرایی و موظف اجرایی به‌طور مؤثر کنترل و نظارت می‌شوند که این امر مسئله نمایندگی را حل می‌کند (فاما، ۱۹۸۰ و فاما و فرنچ^{۱۵} (۱۹۹۳) (بحری ثالث و همکاران، ۱۳۹۳).

۲.۱.۳. دوگانگی وظایف مدیرعامل

اگر رئیس هیئت‌مدیره یا نائب رئیس هیئت‌مدیره همزمان مدیرعامل باشد نظارت اولیه بر اقدامات مدیریت کاهش پیدا می‌کند و این موضوع منجر به این می‌گردد که مدیرعامل از توانایی بیشتری جهت کنترل افشای شرکت و همچنین انباشت اخبار بد شرکت برخوردار شود. (چن^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۵).

دوگانگی وظیفه مدیرعامل می‌تواند به‌طور بالقوه ریسک تصمیم‌گیرنده نهایی بودن مدیرعامل در زمینه گزارشگری مالی را افزایش داده، در نتیجه ممکن است هزینه نظارت بر رفتار مدیریت (ارزش شرکت) را افزایش دهد. بنابراین، این موضوع می‌تواند نقش مهمی در تعیین سرنوشت شرکت ایفا کرده و رعایت و یا عدم رعایت آن تأثیر مستقیمی بر ارزش شرکت و از همه مهم‌تر دیدگاه سهامداران جزء و نهادی نسبت به وضعیت مالی و ارزش شرکت داشته باشد (عباسی و احمدی، ۱۳۹۰).

۲.۲. اهمیت کمیته حسابرسی و تاریخچه تشکیل آن در ایران

نیاز به حل مسائل نمایندگی و افزایش تقارن اطلاعاتی میان مدیران و مالکان، محیطی را ایجاد می‌کند که در آن نقش کمیته حسابرسی ضروری به نظر می‌رسد و از آن به‌عنوان یک ابزار نظارتی مهم جهت بهبود اطلاعات درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی، انعطاف‌پذیری شرکت و بهبود محیط اطلاعاتی تعبیر می‌گردد. در همین راستا با توجه به مطالعات گذشته محققان دریافته‌اند با ایجاد کمیته حسابرسی دقت و کیفیت اطلاعات مالی و حسابداری بهبود یافته و با تهیه و تأیید اطلاعات مالی شفاف، پاسخگویی مدیریت شرکت جهت افشای کافی و مناسب و بهبود کیفیت گزارشگری مالی بیشتر تحت کنترل قرار می‌گیرد (پوچتا مارتینز و دیفونتنس، ۲۰۰۷).

در اجرای ماده ۱۰ دستورالعمل کنترل‌های داخلی برای ناشران پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، منشور کمیته حسابرسی شرکت نمونه (سهامی عام) در تاریخ ۲۳ بهمن ۱۳۹۱ شامل ۱۴ ماده و ۲ تبصره به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید و از تاریخ تصویب، لازم‌الاجرا شد. مطابق این منشور، هدف از تشکیل کمیته حسابرسی کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت‌مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از ۱. اثربخشی فرایندهای نظام راهبری، مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی ۲. سلامت گزارشگری مالی ۳. اثربخشی حسابرسی داخلی ۴. استقلال و اثربخشی حسابرسی مستقل ۵. رعایت قوانین، مقررات و الزامات است. شمار اعضای کمیته حسابرسی در ایران معمولاً بین ۳ تا ۵ نفر است. مسئولین انتخاب و انتصاب اعضای کمیته حسابرسی بر عهده هیئت‌مدیره است و این اعضا اغلب از بین متخصصین مالی برگزیده می‌شوند. رئیس کمیته حسابرسی باید عضو مستقل هیئت‌مدیره یا عضو

¹ Fama

² Jensen

³ Chen

غیرموظف مالی هیئت‌مدیره باشد. همچنین مدیران اجرایی شرکت مجاز به عضویت در کمیته حسابرسی نیستند (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

۲.۲.۱. استقلال اعضای کمیته حسابرسی

انتخاب اعضای کمیته خارج از سازمان، استقلال اعضای کمیته را افزایش می‌دهد. به عبارت دیگر، نبود مدیران موظف در کمیته حسابرسی سبب می‌شود تا حساب‌رسان بتواند مسائلی همچون نقاط ضعف کنترل‌های داخلی، اختلاف‌نظرها با مدیریت درباره اصول و روش‌های حسابداری، نشانه‌های احتمالی سوءاستفاده‌های مدیریت یا سایر اعمال غیرقانونی مسئولان شرکت را صریح‌تر با کمیته حسابرسی مطرح کنند. تماس‌های کمیته حسابرسی با حساب‌رسان، اطلاعاتی به هنگام درباره وضعیت مالی واحد اقتصادی و نیز اطلاعات لازم برای ارزیابی کارایی و درستکاری مدیریت در اختیار هیئت‌مدیره واحد اقتصادی قرار می‌دهد (ارباب سلیمانی و نفری، ۱۳۸۷).

استقلال اعضای کمیته حسابرسی به دو دلیل موجب تقویت فرآیند نظارت می‌شود: اول) مدیران مستقل وابستگی اقتصادی و ذهنی به مدیران شرکت ندارند که موجب ایجاد اخلاص در توانایی آن‌ها در بررسی اقدامات مدیریت شود. دوم) حفظ و افزایش سرمایه شهرت مدیران، انگیزه‌هایی برای نظارت بهتر اعضای مستقل کمیته حسابرسی ایجاد می‌کند (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۶).

۲.۲.۲. تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی

کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته‌های عملیاتی و زیرمجموعه کمیته هیئت‌مدیره، مسئولیت بازرینی و نظارت بر گزارش‌های مالی و افشا را دارد. زمانی که اعضای کمیته تغییرات غیرعادی در درآمد و هزینه در صورت‌های مالی را بیابند، آن‌ها باید در مورد این موضوعات بحث کنند و فعالیت‌های عملیاتی مرتبط با آن‌ها را بازرینی کنند. لذا به نظر می‌رسد اگر اعضای کمیته حسابرسی دارای تجربه و تخصص مالی و حسابداری باشند، میزان اثربخشی کمیته افزایش می‌یابد (تاری وردی و قادری، ۱۳۹۶).

تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با ویژگی‌های سود پیش‌بینی‌شده توسط مدیریت دارای ارتباطی معنادار است. بدین معنی که تخصص مالی اعضا منجر به صحت بیشتر پیش‌بینی سود و پراکندگی کمتر پیش‌بینی‌های انجام‌شده توسط مدیریت در طی یک سال می‌شود. بنابراین می‌توان چنین استدلال کرد که وجود کارشناسان مالی در کمیته حسابرسی؛ یعنی اعضای که علاوه بر سوابق علمی، تجربه و مهارت کافی داشته باشند، اثربخشی کمیته حسابرسی را بالا برده و به دنبال آن کیفیت گزارشگری مالی بیشتر شده و اطلاعات قابل‌اتکاتری در اختیار مدیریت قرار گرفته، و در نتیجه مدیریت پیش‌بینی‌های دقیق‌تری را ارائه خواهد داد (جامعی و رستمیان، ۱۳۹۵).

۲.۲.۳. اندازه کمیته حسابرسی

اندازه کمیته حسابرسی نیز می‌تواند تأثیر سازنده‌ای بر کمیته حسابرسی داشته باشد (بگستر و کاتر، ۲۰۰۹). کمیته‌های حسابرسی بزرگ شامل اعضای با تخصص‌های متنوع، به صورت مؤثرتری بر شیوه‌های گزارشگری مالی نظارت دارند (وافیس^{۱۶}، ۲۰۰۵).

عثمان^{۱۷} و همکاران (۲۰۱۴) بین کردند که کمیته حسابرسی بزرگ‌تر که اعضای بیشتری دارد، می‌تواند اثربخشی بیشتری در نظارت بر روی شرکت داشته باشد و به افشای باکیفیت‌تر اطلاعات منجر شود.

¹ Vafeas

۲.۳. پیشینه پژوهش

۲.۳.۱. پژوهش‌های داخلی

- تنگسیری و همکاران (۱۳۹۸) «تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» را بررسی کردند. در این پژوهش، رابطه تخصص حسابداری، استقلال و اندازه کمیته حسابرسی با عملکرد مالی شرکت‌ها بررسی شد و در این راستا، اطلاعات ۹۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ شامل (۲۷۰ شرکت - سال) مورد بررسی قرار گرفت. متغیرهای مستقل این پژوهش، تخصص حسابداری، استقلال و اندازه کمیته حسابرسی و متغیر وابسته عملکرد مالی شرکت بود. نتایج به‌دست آمده از فرضیات نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر نرخ بازده دارایی شرکت‌ها تأثیری نداشته است. همچنین ضریب متغیر استقلال اعضای کمیته حسابرسی مثبت و ازلحاظ آماری معنادار بود و نتایج نشان داد هر چه استقلال اعضای کمیته حسابرسی بیشتر باشد منجر به افزایش نرخ بازده دارایی‌ها می‌شود که این امر از بهبود کارایی در استفاده از دارایی‌ها حکایت دارد، همچنین ضریب متغیر اندازه اعضای کمیته حسابرسی منفی و ازلحاظ آماری معنادار نبود.

- گرد و همکاران (۱۳۹۷) به «بررسی رابطه حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی؛ با تأکید بر روابط غیرخطی و نقش ساختار هیئت‌مدیره و ساختار مالکیت» در نمونه‌ای متشکل از ۱۲۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که ارتباط مستقیم و معنادار بین استقلال هیئت‌مدیره و تمرکز مالکیت با عملکرد مالی شرکت برقرار است اما اندازه هیئت‌مدیره، تأثیر معناداری بر عملکرد مالی شرکت ندارد.

- صالحی و همکاران (۱۳۹۶) «تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هیئت‌مدیره بر سودآوری شرکت‌ها در ایران» را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد، به‌رغم این واقعیت که هیچ ارتباط قابل توجهی بین اندازه کمیته حسابرسی و عملکرد مالی شرکت وجود ندارد، ارتباط مثبت و معناداری بین تخصص اعضای کمیته حسابرسی و سودآوری شرکت برقرار است. این پژوهشگران دریافتند که تعداد اعضای هیئت‌مدیره نمی‌تواند عملکرد شرکت را تحت تأثیر قرار دهد؛ علاوه بر این دوگانگی نقش مدیرعامل در ایران نیز عملکرد شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد. با این حال، نتایج حکایت از مثبت و معنی‌دار بودن ارتباط بین استقلال هیئت‌مدیره و سودآوری در سطح اطمینان ۹۹ درصد داشتند. این بدان معنی است که نقش مدیران غیر اجرایی در ایران با تئوری نمایندگی در تناقض است. این مسئله به خاطر این واقعیت است که مدیران مستقل وضعیت کسب‌وکار و بازار را بهتر از اعضای اجرایی هیئت‌مدیره درک می‌کنند.

۲.۳.۲. پژوهش‌های خارجی

- مرنندینو^{۱۸} و ملوایل^{۱۹} (۲۰۱۹) «رابطه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت» را مورد مطالعه قرار دادند و نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر این بود که درحالی که مدیران انتخاب‌شده توسط سهامداران اقلیت قادر به تأثیر بر عملکرد شرکت نیستند، مدیران مستقل اثر غیرخطی بر عملکرد دارند. به‌علاوه، اندازه هیئت‌مدیره تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت دارد.

- آلفاتان^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی در رابطه با اینکه «چگونه ساختار هیئت‌مدیره بر عملکرد شرکت در انگلستان تأثیر می‌گذارد؟» انجام دادند. آن‌ها به دنبال پاسخ به این سؤال بودند که آیا ساختار هیئت‌مدیره از جمله اندازه هیئت‌مدیره و

² Othman

¹ Merendino

² Melville

³ Alqatan

استقلال آن تأثیری بر عملکرد شرکت دارد یا خیر؟ این پژوهشگران ۱۰۰ شرکت را در بازه زمانی ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه دست یافتند که همبستگی مثبتی بین اندازه هیئت‌مدیره و ROA و استقلال هیئت‌مدیره با Q توپین وجود دارد.

ابو زراق^۴ و هنیم^۵ (۲۰۱۸) پژوهشی به منظور بررسی «ارتباط بین کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت‌های اردنی» انجام دادند. آن‌ها اطلاعات ۲۲۸ شرکت صنعتی و خدماتی را به کار گرفتند و به این نتیجه دست یافتند که رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت (ROA) مثبت اما ناچیز است در حالی که رابطه اندازه کمیته حسابرسی با EPS مثبت و معنادار ارزیابی شد. نتایج بیشتر نشان می‌دهد که رابطه بین تعداد جلسات کمیته حسابرسی با عملکرد شرکت (ROA) مثبت و معنادار است.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی است. این پژوهش از نظر ماهیت و روش توصیفی، تحلیلی و از نوع همبستگی است. در مرحله جمع‌آوری، طبقه‌بندی و پردازش اولیه داده‌ها از نرم‌افزار Excel استفاده شده است. در این مرحله داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق که از اطلاعات مندرج در اسناد و مدارک استخراج گردیده، مستقیماً وارد اکسل شده است. پس از انجام طبقه‌بندی مناسب بر روی داده‌ها و انجام محاسبات و پردازش اولیه، اطلاعات خروجی با استفاده از نرم‌افزار Eviews 10 برای اجرای مدل و آزمون فرضیات مورد استفاده قرار گرفت. جامعه آماری این مقاله شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد و همچنین نمونه آماری بعد از انجام روش حذف سیستماتیک شامل ۱۰۹ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ است.

۳.۱. فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- اندازه کمیته حسابرسی، رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل می‌کند.
- ۳- تشکیل کمیته حسابرسی رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل می‌کند.
- ۴- بین تشکیل کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵- بین پیچیدگی عملیات شرکت و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

۳.۲. مدل و متغیرهای پژوهش

(۱):

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \beta_1 BDSIZE_{it} + \beta_2 FMSIZE_{it} + \beta_3 INDAC_{it} + \beta_4 ACFOM_{it} + \beta_5 ACSIZE_{it} + \beta_6 BDSIZE * ACSIZE_{it} + \beta_7 BDSIZE * ACFOM_{it} + \beta_8 CURRENT_{it} + \beta_9 LEV_{it} + \beta_{10} INV_{it} + \beta_{11} REC_{it} + \beta_{12} CSRATIO_{it} + \beta_{13} ISRATIO_{it} + \beta_{14} BIG4_{it} + \beta_{15} AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

⁴ Abu Zrai

⁵ Hanim

جدول (۱): تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

نوع متغیر	نحوه محاسبه	نماد	نام متغیر
وابسته	سود خالص تقسیم بر جمع دارایی‌ها	ROA	بازده دارایی‌ها (به عنوان معیار ارزیابی عملکرد شرکت)
مستقل	تعداد اعضای هیئت مدیره	BDSIZE	اندازه هیئت مدیره
مستقل	تعداد اعضای کمیته حسابرسی	ACSIZE	اندازه کمیته حسابرسی
مستقل	اگر شرکت کمیته حسابرسی تشکیل داده باشد مقدار یک و در غیر این صورت مقدار صفر می‌گیرد.	ACFOM	تشکیل کمیته حسابرسی
مستقل	لگاریتم موجودی کالا	INV	پیچیدگی عملیات شرکت
مستقل	لگاریتم اسناد دریافتنی (اقدامات سخت‌افزاری شرکت را اندازه‌گیری می‌کند)	REC	پیچیدگی عملیات شرکت
کنترلی	لگاریتم مجموع دارایی‌ها	FMSIZE	اندازه شرکت
کنترلی	-	INDAC	استقلال اعضای کمیته حسابرسی
کنترلی	نسبت دارایی‌های جاری به بدهی‌های جاری	current	نقدینگی شرکت
کنترلی	نسبت بدهی به مجموع حقوق صاحبان سهام	LEV	اهرم مالی شرکت
کنترلی	ارزش دفتری کل دارایی‌های مشهود به نسبت فروش	CSRATIO	میزان سرمایه
کنترلی	نسبت سود عملیاتی به فروش	ISRATIO	حاشیه عملیاتی
کنترلی	اگر رتبه شرکت الف بود مقدار یک و در غیر این صورت مقدار صفر می‌گیرد.	BIG-4	رتبه‌بندی شرکت‌های حسابرسی
کنترلی	-	AGE	سن شرکت

۴. یافته‌های پژوهش

۴.۱. آمار توصیفی

همنظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، ابتدا آمار توصیفی داده‌ها شامل شاخص‌های مرکزی، شاخص‌های پراکندگی و انحراف از قرینگی محاسبه شده و در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول (۲): شاخصه‌های آمار توصیفی

نماد متغیر در مدل	ROA	BDSI ZE	INDA C	CURR ENT	LEV	INV	REC	CSRA TIO	ISRA TIO	BIG4	AGE	INDB D	ACSI ZE	FMSIZE	ACFO M	INDAC ACSIZE	BDSI ZEAC SIZE	BDSI ZEAC FOM	INDAC ACFO M
میانگین	0/133491	0/097788	0/652985	1/494630	0/580294	5/508491	/1304009	0/004772	5/265188	0/794776	39/49440	0/559857	0/148429	6/215112	0/369403	0/325235	0/048919	0/076627	0/514925
میانه	0/120127	0/000000	0/000000	1/287560	0/576125	5/520254	223316/0	0/001552	0/144700	1/000000	40/50000	0/500000	0/000000	6/147005	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000
بیشینه	0/564320	0/698970	5/000000	13/15063	2/224770	7/422899	90287540	0/128420	1897/465	1/000000	77/00000	0/833333	0/698970	8/359838	1/000000	3/494850	0/488559	0/698970	5/000000
کمینه	-1/112224	0/000000	0/000000	0/222593	0/090164	3/480151	0/000000	-0/010772	-11/80102	0/000000	14/00000	0/166667	0/000000	4/792553	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000
انحراف معیار	0/160703	0/164698	1/072559	1/135794	0/223708	0/587993	5081596	0/011006	82/15344	0/404242	13/77279	0/145888	0/227965	0/618807	0/483094	0/564619	0/086340	0/152266	0/995204
چولگی	-1/599404	1/324609	1/296618	6/059512	1/515087	0/373023	12/17245	5/982317	22/86304	-1/459775	-0/020489	-0/006380	0/938516	0/857666	0/541174	1/878710	1/816181	1/737310	1/712588
کشدگی	16/28335	3/406161	3/478903	53/53938	12/95062	4/481514	191/3865	50/45919	527/0169	3/130943	1/913779	2/626360	2/041016	4/215532	1/292870	7/377747	6/503189	4/797523	4/919381
آماره جارک- برا	4169/180	160/4275	155/3109	60324/57	2416.393	61/44946	805834/7	53500/11	6179289/	190/7472	26/38808	3/121515	99/22473	98/71065	91/24892	743/3175	568/7495	341/7911	344/2875
احتمال آماره	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000002	0/209977	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000	0/000000
تعداد مشاهدات	536																		

۴.۲. آزمون مانایی متغیرهای تحقیق

به‌منظور اطمینان از نتایج پژوهش و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی و محاسبه ریشه واحد متغیرهای پژوهش در مدل EGLS شده است. آزمون مزبور با استفاده از نرم‌افزار Eviews 10 و آزمون‌های لوین، لین و چو، ایم، پسران و شین، فیشر-دیکی فولر تعمیم‌یافته و فیشر-فیلیپس، پرون و با استفاده از مقیاس بارتلت^۱ انجام شده است. نتایج آزمون‌ها (جدول شماره ۳) مانایی متغیرها را نشان می‌دهند، لذا فرضیه صفر مبنی بر ریشه واحد داشتن متغیرها رد می‌شود.

$$\begin{cases} H_0: \text{وجود ریشه واحد} \\ H_1: \text{عدم وجود ریشه واحد} \end{cases}$$

جدول (۳): مانایی متغیرهای پژوهش

فیشر- فیلیس، پرون	فیشر- دیکی فولر تعمیم یافته	ایم، پسران و شین	لوین، لین و چو	
0/0000	0/0000	0/0000	0/0000	ROA
0/0000	0/0000	0/0023	0/0010	BDSIZE
0/0000	0/0000	0/0026	0/0169	INDAC
0/0000	0/0000	0/0000	0/0000	CURRENT
0/0000	0/0038	0/0000	0/0000	LEV
0/0000	0/0000	0/0000	0/0000	INV
0/0030	0/0437	0/0019	0/0000	REC
0/0000	0/0000	0/0000	0/0000	CSRATIO
0/0000	0/0000	0/0000	0/0000	ISRATIO
0/0000	0/0000	0/0008	0/0001	ACSIZE
0/0000	0/0023	0/0000	0/0000	FMSIZE
0/0000	0/0000	0/0000	0/0002	ACFOM

۴.۳. تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیات

فرضیه تحقیق از طریق نتایج حاصل از مدل‌های اقتصادسنجی و رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار می‌گیرد. جهت تعیین معنی‌دار بودن مدل رگرسیون از آماره F فیشر استفاده شده است. برای بررسی معنی‌دار بودن ضریب متغیرهای مستقل در هر مدل از آماره t استیودنت در سطح ۹۵٪ استفاده شده است. از آزمون دوربین- واتسون نیز جهت بررسی نبود مشکل خودهمبستگی بین جملات پسماند استفاده گردید. در صورت بروز موارد نقض فروض کلاسیک مدل رگرسیون خطی، از قبیل ناهمسانی واریانس یا خودهمبستگی بین اجزای اخلاص مدل، به منظور اصلاح و برازش نهایی مدل، از الگوی "خود رگرسیونی مرتبه اول" استفاده خواهد شد. نتایج به دست آمده از آزمون F لیمر و هاسمن در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول (۴): آزمون‌های F لیمر و هاسمن فرضیه‌های تحقیق

اثر آزمون	آزمون هاسمن	آزمون F لیمر	فرضیه‌ها
ثابت	0.0000	0.0000	مدل تحقیق

همان‌طوری که ملاحظه می‌گردد، با توجه به سطح معناداری به‌دست آمده در این مرحله مدل اثرات تصادفی به‌عنوان مدل ارجح برای فرضیه‌های تحقیق انتخاب می‌شود.

۴.۴. ناهمسانی واریانس

در آمار دنباله‌ای، متغیرهای تصادفی که دارای واریانس‌های متفاوتی باشد ناهمسانی واریانس نامیده می‌شود. در مقابل به یک دنباله از متغیرهای تصادفی واریانس همسان می‌گویند اگر دارای واریانس ثابتی باشند.

۴.۵. روش‌های شناسایی ناهمسانی واریانس

آزمون‌هایی جهت شناسایی مشکل واریانس ناهمسانی پیشنهاد شده‌اند از جمله: آزمون پارک، آزمون گلدجر، آزمون وایت، آزمون بروش-پاگان گادفری، آزمون گلدفلد-کوانت، آزمون آرچ^۳، آزمون هاروی^۴ و غیره. روشی که معمولاً در این آزمون‌ها از آن بهره گرفته می‌شود استفاده از یک رگرسیون کمکی است. به این ترتیب که پس از برآورد مدل جملات پسماند (به‌عنوان نزدیک‌ترین متغیری که می‌تواند جملات خطا را نمایندگی نماید) استخراج شده و مجذور آن‌ها روی متغیرهای توضیح‌دهنده مدل رگرس می‌گردد در صورتی که رگرسیون حاصل به‌طور کلی معنادار باشد شاهدهی بر وجود واریانس ناهمسانی خواهد بود. در این تحقیق از آزمون بروش-پاگان گادفری، برای کشف ناهمسانی واریانس و با کمک نرم‌افزار Eviews 10 استفاده شده است:

جدول (۵): شناسایی ناهمسانی واریانس در فرضیه تحقیق

آزمون بروش-پاگان گادفری		
فرضیه تحقیق	آماره F	احتمال آماره
مدل تحقیق	3/048992	۰.۰۰۰۰

با توجه به احتمال به‌دست آمده از آزمون بروش-پاگان گادفری مدل تحقیق دارای ناهمسانی واریانس می‌باشد.

۴.۶. روش‌های رفع ناهمسانی واریانس

۱. استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته بجای روش حداقل مربعات معمولی. (استفاده از این روش مستلزم شناسایی شکل واریانس ناهمسانی و متغیر توضیح‌دهنده ایست که مشکل را ایجاد کرده است).
۲. بازنگری در تصریح مدل.

^۳ ARCH^۴ Harvey

۳. استفاده از روش حداکثر درستنمایی اطلاعات محدود با کلاس $(LIML) K$

۴. استفاده از مقادیر لگاریتمی متغیر توضیح دهنده بجای مقادیر ساده آن متغیر.

۵. استفاده از برآورد همسان انحراف معیار وایت.

در این تحقیق از روش اول یعنی روش حداقل مربعات تعمیم یافته بجای روش حداقل مربعات معمولی استفاده می شود. فرضیه تحقیق از طریق نتایج حاصل از مدل های اقتصادسنجی و رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار می گیرد. جهت تعیین معنی دار بودن مدل رگرسیون از آماره F فیشر استفاده شده است. برای بررسی معنی دار بودن ضرایب متغیرهای مستقل در هر مدل از آماره t استیودنت در سطح ۹۵٪ استفاده شده است. از آزمون دوربین - واتسون نیز جهت بررسی نبود مشکل خودهمبستگی بین جملات پسماند استفاده گردید. در صورت بروز موارد نقض فروض کلاسیک مدل رگرسیون خطی، از قبیل ناهمسانی واریانس یا خودهمبستگی بین اجزای اخلاص مدل، به منظور اصلاح و برازش نهایی مدل، از الگوی "خود رگرسیونی مرتبه اول" $AR(1)$ استفاده خواهد شد.

۴.۷. بررسی وجود هم خطی

در اقتصادسنجی هم خطی زمانی اتفاق می افتد که دو یا بیش از دو متغیر توضیح دهنده (مستقل) در یک رگرسیون چندمتغیره نسبت به یکدیگر از همبستگی بالایی برخوردار باشند. منظور از همبستگی در اینجا وجود یک ارتباط خطی بین متغیرهای مستقل است. بسته به شدت همبستگی بین متغیرهای مستقل، میزان و نوع هم خطی متفاوت خواهد بود. هم خطی کمابیش در همه مدل های رگرسیون موجود است؛ آنچه مهم است شدت هم خطی بین متغیرهای مستقل است. وجود «هم خطی کامل» موجب نقض فرض های کلاسیک مدل رگرسیون می شود.

۴.۸. راه های تشخیص هم خطی

۱. ضرایب برآوردی نسبت به کم یا اضافه کردن متغیر در مدل از خود حساسیت نشان می دهند.
۲. در حالت هم خطی رگرسیون به طور کلی معنادار بوده و دارای R^2 بالا است اما ضرایب به تنهایی بی معنی هستند.
۳. اگر تک تک متغیرهای مستقل را روی بقیه متغیرهای توضیح دهنده رگرسیون کرده و R^2 آن ها را با R^2 رگرسیون اصلی مقایسه کنیم. چنانچه R^2 های محاسبه شده بزرگ تر از R^2 رگرسیون اصلی باشد در آن صورت احتمال وجود هم خطی ناقص شدید است.
۴. اگر با خارج کردن یک متغیر از مدل یا اضافه کردن یک متغیر به آن، R^2 تغییر قابل ملاحظه ای نداشته باشد، در آن صورت متغیر مذکور مستعد ایجاد هم خطی است.

۵. استفاده از معیارهای TOLERANCE و VIF در نرم افزار SPSS

۶. استفاده از آزمون VARINACE INFLATION FACTOR در نرم افزار Eviews 10

در این پژوهش از روش ششم و با کمک از نرم‌افزار Eviews 10 وجود یا عدم وجود هم خطی بررسی می‌شود که نتایج در جدول ۶ نشان داده شده است:

جدول (۶): آزمون هم خطی متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	عامل متمرکز تورم واریانس (VIF)
BDSIZE	5/648985
INDAC	5/479348
CURRENT	1/210262
LEV	1/242771
INV	4/748583
REC	1/379584
CSRATIO	1/258494
ISRATIO	1/236122
BIG4	1/118587
AGE	1/085593
ACSIZE	9/600346
FMSIZE	5/364136
ACFOM	2/304231
INDACACSIZE	7/640201
BDSIZEACSIZE	8/691380
BDSIZEACFOM	4/614966
INDACACFOM	4/125882

چنانچه آماره VIF بزرگ‌تر از ۱۰ باشد در آن صورت هم خطی در مدل تحقیق وجود خواهد داشت. با توجه به نتایج به‌دست آمده از جدول ۶ مدل‌های تحقیق دارای هم خطی نیست.

جدول (۷): نتایج به دست آمده از آزمون مدل تحقیق

متغیرها	ضریب	انحراف معیار	آماره t	معناداری
عدد ثابت	1/629498	0/150326	10/83978	0/0000
BDSIZE	0/453515	1/043036	0/434802	0/6639
INDAC	-0/125468	0/161005	-0/779277	0/4363
CURRENT	-0/004298	0/003006	-1/429442	0/1536
LEV	-0/336165	0/023185	-14/49942	0/0000
INV	0/044546	0/016128	2/761995	0/0060
REC	2/82E-10	6/17E-10	0/456810	0/6480
CSRATIO	-0/547619	0/213373	-2/566491	0/0106
ISRATIO	9/00E-05	1/97E-05	4/576799	0/0000
BIG4	0/010663	0/006927	1/539248	0/1245
AGE	-0/023158	0/002495	-9/282521	0/0000
ACSIZE	0/042606	0/031780	1/340644	0/1808
FMSIZE	-0/103051	0/026835	-3/840164	0/0001
ACFOM	0/024195	0/008140	2/972499	0/0031
INDACACSIZ E	-0/093335	0/145444	-0/641720	0/5214
BDSIZEACSIZ E	1/311180	0/962427	1/362367	0/1738
BDSIZEACFO M	-1/040174	0/954637	-1/089602	0/2765
INDACACFO M	0/148972	0/147164	1/012284	0/3120
	0/907352	ضریب تعیین تعدیل شده	43/25415	آماره F
	1/804576	آماره دوربین واتسون	0.000000	احتمال آماره F

همان طور که در جدول ۷ ملاحظه می گردد، با توجه به آماره F می توان گفت که مدل رگرسیون فوق معنی دار است. و مقدار آماره دوربین-واتسون، برابر ۱/۸۰ است که مقدار این آماره نشان دهنده خودهمبستگی بین اجزای اخلاص مدل اولیه می باشد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل، حاکی از آن است که متغیرهای برآوردی مدل، از توان توضیح دهنده (۹۰ درصد)، برای توضیح متغیر وابسته برخوردارند. با توجه به نتایج به دست آمده بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. اندازه کمیته حسابرسی، رابطه بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل نمی کند. تشکیل کمیته حسابرسی رابطه بین اندازه هیئت مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل نمی کند. بین تشکیل کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین پیچیدگی عملیات شرکت و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در مدل تحقیق، با توجه به آماره F می‌توان گفت که مدل رگرسیون معنی‌دار است. و مقدار آماره دوربین-واتسون، برابر $1/80$ است که مقدار این آماره نشان‌دهنده خودهمبستگی بین اجزای اخلاص مدل اولیه می‌باشد. مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل، حاکی از آن است که متغیرهای برآوردی مدل، از توان توضیح‌دهندگی (۹۰ درصد)، برای توضیح متغیر وابسته برخوردارند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. اندازه کمیته حسابرسی، رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کند. تشکیل کمیته حسابرسی رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کند. بین تشکیل کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین پیچیدگی عملیات شرکت و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۵.۱. پیشنهادهای کاربردی پژوهش

توجه و تأکید مسئولان بازار سرمایه به شفافیت شرکتی و ایفای وظیفه پاسخگویی مدیران شرکت‌ها و ارائه چک‌لیست مناسب برای ارزیابی میزان شفافیت و پاسخگویی شرکت‌ها.

در بررسی ترکیب اعضای هیئت‌مدیره فقط به حضور اعضای غیرموظف در ترکیب هیئت‌مدیره توجه می‌شود. مدیر غیرموظفی که تجربه و یا دانش لازم جهت تصمیم‌گیری‌های استراتژیک شرکت را نداشته باشد، نه تنها معیار کنترلی نیست بلکه باعث اثربخشی هیئت‌مدیره نیز نخواهد شد و در نتیجه عملکرد شرکت نیز بهبود نخواهد یافت. بنابراین پیشنهاد می‌شود در مکانیزم‌های مشخص‌شده در آیین‌نامه نظام راهبری شرکت‌ها به خصوصیات مدیران غیرموظف نیز توجه شود. از مهم‌ترین مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی می‌توان به حضور سهامداران نهادی به عنوان یک مکانیزم خارجی اشاره کرد. این معیار نه تنها به‌طور مستقیم بر عملکرد شرکت‌ها اثر می‌گذارد بلکه به‌طور غیرمستقیم و از طریق تأثیر بر به‌کارگیری دیگر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی نیز می‌تواند عملکرد شرکت‌ها را بهبود بخشد.

جهت افزایش استقلال حساب‌رسان مستقل و اثربخشی حسابرسی داخلی از کمیته حسابرسی استفاده می‌شود. ترکیب این کمیته متشکل از اکثریت اعضای غیرموظف است. بنابراین در کشورهای دیگر با استفاده از این کمیته نقش نظارتی هیئت‌مدیره پررنگ‌تر شده است در حالی که در ایران اکثر شرکت‌ها فاقد کمیته حسابرسی می‌باشند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان نتایج زیر را برای تحقیقات آتی پیشنهاد داد:

پیشنهاد می‌گردد که مجدداً این تحقیق به تفکیک صنایع انجام و نتایج، مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. فرضیه‌های مطروحه در این تحقیق با استفاده از سایر شاخص‌های حاکمیت شرکتی موردبررسی و ارزیابی قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی به بررسی علل عدم توجه کافی به حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها پرداخته شود.

۶. منابع و مآخذ

۱. احمدی، موسی و عباسی، مجید. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر دوگانگی وظیفه مدیرعامل بر ارزش شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه روند پژوهش‌های اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۶۰، زمستان ۱۳۹۰، صفحات ۱۱۳.
۲. ارباب سلیمانی، عباس و نفری، محمود. (۱۳۸۷). اصول حسابرسی، تهران، سازمان حسابرسی.
۳. اورادی، جواد؛ لاری دشت بیاض، محمود و سالاری فورگ، زینب. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت، مجله علمی-پژوهشی دانش حسابداری مالی، دوره سوم، شماره ۴، پیاپی ۱۱، صص ۱۵۱-۱۳۱.
۴. بحری ثالث، جمال؛ بهنمون، یعقوب و مددیزاده، ابراهیم. (۱۳۹۳). ویژگی‌های هیئت‌مدیره و استراتژی مالیاتی جسورانه، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال هفتم، شماره بیست و دوم، صص ۶۷-۵۳.
۵. تاری وردی، یداله و قادری، صلاح‌الدین. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر نقش تخصص مالی کمیته حسابرسی بر نگرش کوتاه‌مدت مدیران، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال ۱۴، شماره ۵۴، صص ۱۵۸-۱۳۵.
۶. تنگسیری، محمدرضا؛ صادقی سرارودی، رجبعلی؛ هاشمی، سیدجمال و ملکی، زهره. (۱۳۹۸). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عملکرد مالی شرکتها، سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، مهندسی صنایع، اقتصاد و حسابداری، صوفیه-بلغارستان، دبیرخانه دائمی کنفرانس.
۷. ثقفی، علی و طالبی نجف‌آبادی، عبدالحسین. (۱۳۹۵). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت‌های عرضه اولیه شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۳(۵۰)، ۳۲-۹.
۸. جامعی، رضا و رستمیان، آزاده. (۱۳۹۵). تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی‌شده. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۸، شماره ۹۲، صص ۱۱-۱.
۹. رضازاده، جواد؛ عبدی، مصطفی و کاظمی، مهدی. (۱۳۹۶). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و تجدیدارائه صورت‌های مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی، سال نهم، شماره سوم، پیاپی ۲۳، صص ۹۶.
۱۰. سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۳۹۱). دستورالعمل لزوم اعلام مشخصات کمیته حسابرسی، واحد حسابرسی داخلی و بالاترین مقام مالی.
۱۱. شورورزی، محمدرضا؛ خلیلی، محسن؛ سلیمانی، حمید و فروتن، امید. (۱۳۹۴). ارتباط بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت بر مبنای رگرسیون فازی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۷، شماره ۲۵، صص ۱۳۹-۱۲۱.
۱۲. صالحی، مهدی؛ طاهر وفایی، محمد و طریقی، حسین. (۱۳۹۶). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هیئت‌مدیره بر سودآوری شرکت‌ها در ایران. مجله علوم اقتصادی و اداری.
۱۳. عباسی، مجید و احمدی، موسی. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر دوگانگی وظیفه مدیرعامل بر ارزش شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه روند پژوهش‌های اقتصادی، (۶۰)، صص ۱۵۰-۱۱۳.

۱۴. گرد، عزیز؛ چکاو، محمدرضا و جهان‌شایان، محمد. (۱۳۹۷). بررسی رابطه حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی؛ با تأکید بر روابط غیرخطی و نقش ساختار هیئت‌مدیره و ساختار مالکیت، فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۲، شماره ۸ (۱۳۹۷)، صص ۲۶۱-۲۵۰.
۱۵. محمدپور، مسعود و شهرابی، محمد. (۱۳۹۳). سازوکار کمیته حسابرسی، ماهنامه حسابداری، شماره ۲۶۵.

16. Abu Zraiq , Ahmad ., M., Hanim Bt Fadzil, F. (2018). "The Impact of Audit Committee Characteristics on Firm Performance: Evidence from Jordan" . Scholar Journal of Applied Sciences and Research.
17. Adams, R. B., & Ferreira, D. (2007). A theory of friendly boards. J Financ, 62, 217-250.
18. Alqatan, A., Chbib, I., & Hussainey, K. (2019). How does board structure impact on firm performance in the UK? Corporate Board: Role, Duties and Composition, 15(2), 18-27.
19. Brown, L., & Caylor, M. (2006). Corporate governance and firm valuation, J Account Public Policy, 25, 409-434.
20. Chen,x.,Zhanf.,F,Zhang.,s.(2015).CEO Duality and stock price crash risk. , Available at:www.ssrn.com.
21. Dehaene, A,De Vuyst, V, andOoghe, H.(2001)."Corporate Performance and Board Structure in Belgian Companies", Elsevier Science Ltd, Long Range Planning, Vol.34.
22. Dimitropoulos, P. E., and D. Asteriou. (2010). The Effect of Board Composition on the Informativeness and Quality of Annual Earnings: Empirical Evidence from Greece. Research in International Business and Finance, VoL. 24, Pp. 190-205.
23. Fama, E. F. and Jensen, M. C. (1983). "Sparation of ownership and control" ,Journal of Law and Economics, Vol. 26. 327-349.
24. Green, S.(2005)."Sarbanes Oxley and the Board of Directors. " John Wiley & Sons, Inc, Hoboken.New Jercey.
25. Gompers,p.,Ishii, J., & Metrick, A. (2003). Corporate governance and equity prices. Q J Econ,118 .February), 107-155)
26. Harris, M., & Raviv, A. (2008). A theory of board control and size. Rev Financ Stud, 21, 1797-1832.
27. Hermalin, B., & Weisbach, M., (2010). Boards of directors as an endogenously determined institution: A survey of the economic literature. FRBNY Economic Policy Review, 9(1): 7-26.
28. Hillman, A. J., Cannella, A. A. A. & Paetzold, R. L. (2000). The resource dependence role of corporate directors: Strategic adaption of board composition in response to environmental change. J Manag Stud, 37, 235-255.
29. Jensen , M.C. (1993), "the modern industrial revolution, exit and the failure of internal control systems" , the journal of finance. Vol 25. Pp831-873.
30. Khosa, A. (2017). Independent directors and firm value of group-affiliated firms. Int J Account Inf Manag, 25 (2), 217-236.
31. Kiel, G. , Nicholson, G. (2003). Board composition and corporate Performance", corporate governance, 11(3) :pp.189-205 .
32. Krovogorsky, v. (2006), ownership, board structure and performance in continental Eurupe . The Internatinal Journal Of Accounting. 41 , 176- 197.
33. Lipton, M. & Lorsch, J. W. 1992, A Modest Proposal for Improved Corporate Governance?. Business Lawyer. 48, 59-77.

34. LISIC, L. L., NEAL, T. L., ZHANG, I. X, (2016), "CEO Power, Internal Control Quality, and Audit Committee Effectiveness in Substance Versus in Form", *Contemporary Accounting Research*. PP. 1-39.
35. Merendino, A & Melville, R 2019, 'The Board of Directors and Firm Performance: Empirical Evidence from Listed Companies' *Corporate Governance*, vol. (In-Press), pp. (In-Press).
36. Moses , T. (2019) . " Board Characteristics, Audit Committee Composition , And Financial Reporting in Nigeria" ,*International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research* 7(1):37-45, Jan.-Mar., 2019.
37. Othman, R., Ishak, I. F., Arif, S. M. M. and Abdol, N, (2014), "Influence of Audit Committee Characteristics on Voluntary ethics Disclosure", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 145, PP. 330 – 342.
38. Pfeffer, J. and Salancik, G. (1978) *The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective*. Harper & Row, New York.
39. Pucheta-Martinez, M.C. & De Fuentes, C. (2007). The impact of audit committee characteristics on the enhancement of the quality of financial reporting: An empirical study in the Spanish context. *Corporate Governance: An International Review*, 15(6), 1394-1412.
40. Sabli, Nurshamimi & Md. Noor, R. (2012). "tax planning and corporate governance". 3rd International Conference on business and economic research (3rd ICBER 2012) *Proceeding*
41. Singh, D. A., & Gaur A. S. (2009). Business group affiliation, firm governance, and firm performance: Evidence from China and India. *Corp Gov Int Rev*, 17 (4), 411-425.
42. Vafeas, N (2005), *Audit committees, boards, and the quality of reported earnings* , *Contemporary Accounting Research*, Vol. 22.

Investigating the Relationship between Board Characteristics and Corporate Performance with the Moderating Role of the Audit Committee

Keyhan Azadi¹

Mina Farzaneh²

Nafiseh Fallah Karimi^{*3}

Date of Receipt: 2019/10/22 Date of Issue: 2019/11/07

Abstract

The theory of agency shows that companies in good governance are relatively better off than their weak counterparts. However, resource dependency theory suggests that a board with internal directors can perform better, thus contributing to better company performance. This study examines whether the characteristics of the board, audit committee, and audit committee formation are related to firm performance. The purpose of this study is applied and its nature and method are descriptive, analytical and correlational. In the process of collecting, classifying and initial processing the data, Excel software was used and the hypotheses were tested using Eviews 10 software. By studying a sample of company's active in Tehran Stock Exchange during 2012-2017, we found that there is a significant positive relationship between the formation of audit committee and the complexity of company operations with firm performance. However, the significant relationship between board size and firm performance was not confirmed. In addition, the results show that neither the size of the audit committee nor its formation modifies the relationship between board size and firm performance.

Keyword

Characteristics of the Board, Firm Performance, Audit Committee

1. Department of Accounting, Faculty of Management & Accounting, Islamic Azad University, Rasht, Iran (ka.cpa2012@yahoo.com).

2. Department of Accounting, Faculty of Management & Accounting, Islamic Azad University, Rasht, Iran (farzaneh.mina@gmail.com).

3. Department of Accounting, Faculty of Management & Accounting, Islamic Azad University, Rasht, Iran (nafise.fallahkarimi@yahoo.com).